

ŚWIADCZENIA RODZINNE

Komentarz

redakcja naukowa Piotr Rączka

Tomasz Brzezicki, Bartłomiej Chludziński
Aleksandra Głowczewska, Tomasz Kuczyński, Łukasz Maszewski
Piotr Rączka, Karolina Rokicka-Murszewska
Dorota Sylwestrzak, Dominika Zawacka-Klonowska

KOMENTARZE

ŚWIADCZENIA RODZINNE

Komentarz

redakcja naukowa **Piotr Rączka**

Tomasz Brzezicki, Bartłomiej Chłudziński
Aleksandra Głowczewska, Tomasz Kuczyński, Łukasz Maszewski
Piotr Rączka, Karolina Rokicka-Murszewska
Dorota Sylwestrzak, Dominika Zawacka-Klonowska

KOMENTARZE

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

Stan prawny na 30 kwietnia 2021 r.

Recenzent

Dr hab. Zbigniew Bukowski, prof. UKW

Wydawca

Dagna Kordyasz

Redaktor prowadzący

Joanna Ołówek

Opracowanie redakcyjne

Violet Design Wioletta Kowalska

Projekt okładek serii

Wojtek Kwiecień-Janikowski, Przemek Dębowski

Poszczególne artykuły skomentowali:

Tomasz Brzezicki – art. 3, 23, 23a, 23b, 24

Bartłomiej Chludziński – art. 16, 16a, 17, 17a, 17b, 18, 19

Aleksandra Główniewska – art. 13, 24a, 25a, 26, 27, 29, 32a

Tomasz Kuczyński – art. 22a, 22b, 22c, 33, 71, 72

Łukasz Maszewski – art. 9, 10, 11, 12, 12a, 14, 15

Piotr Rączka – art. 25, 28, 30, 30a, 31, 32

Karolina Rokicka-Murszewska – art. 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8

Dorota Sylwestrzak – art. 17c, 20, 21, 22, 47–70a

Dominika Zawacka-Klonowska – art. 11a, 15a, 15b, 15c, 34–46

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2021

ISBN 978-83-8223-995-9

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 22 535 82 19

e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

USTAWA

z dnia 28 listopada 2003 r.

o świadczeniach rodzinnych

(tekst jedn. Dz.U. z 2020 r. poz. 111)

ROZDZIAŁ 1

Przepisy ogólne

Art. 1. [Zakres przedmiotowy i podmiotowy ustawy]

1. Ustawa określa warunki nabywania prawa do świadczeń rodzinnych oraz zasady ustalania, przyznawania i wypłacania tych świadczeń.
2. Świadczenia rodzinne przysługują:
 - 1) obywatelom polskim;
 - 2) cudzoziemcom:
 - a) do których stosuje się przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego,
 - b) jeżeli wynika to z wiążących Rzeczpospolitą Polską umów dwustronnych o zabezpieczeniu społecznym,
 - c) przebywającym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie zezwolenia na pobyt stały, zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego Unii Europejskiej, zezwolenia na pobyt czasowy udzielonego w związku z okolicznościami, o których mowa w art. 127 lub art. 186 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (Dz. U. z 2018 r. poz. 2094 i 2399 oraz z 2019 r. poz. 577 i 622), lub w związku z uzyskaniem w Rzeczypospolitej Polskiej statusu uchodźcy lub ochrony uzupełniającej, jeżeli zamieszkują z członkami rodzin na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
 - d) posiadającym kartę pobytu z adnotacją „dostęp do rynku pracy”, z wyłączeniem obywateli państw trzecich, którzy

uzyskali zezwolenie na pracę na terytorium państwa członkowskiego na okres nieprzekraczający 6 miesięcy, obywatele państw trzecich przyjętych w celu podjęcia studiów lub pracy sezonowej oraz obywatele państw trzecich, którzy mają prawo do wykonywania pracy na podstawie wizy,

- e) przebywającym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej:
- na podstawie zezwolenia na pobyt czasowy, o którym mowa w art. 139a ust. 1 lub art. 139o ust. 1 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, lub
 - w związku z korzystaniem z mobilności krótkoterminowej pracownika kadry kierowniczej, specjalisty lub pracownika odbywającego staż w ramach przeniesienia wewnątrz przedsiębiorstwa na warunkach określonych w art. 139n ust. 1 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach
 - jeżeli zamieszkują na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej z członkami rodzin, z wyłączeniem cudzoziemców, którym zezwolono na pobyt i pracę na okres nieprzekraczający 9 miesięcy, chyba że przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego lub dwustronne umowy międzynarodowe o zabezpieczeniu społecznym stanowią inaczej,
- f) przebywającym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej:
- na podstawie zezwolenia na pobyt czasowy, o którym mowa w art. 151 lub art. 151b ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach,
 - na podstawie wizy krajowej w celu prowadzenia badań naukowych lub prac rozwojowych,
 - w związku z korzystaniem z mobilności krótkoterminowej naukowca na warunkach określonych w art. 156b ust. 1 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach
 - z wyłączeniem cudzoziemców, którym zezwolono na pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na okres nieprzekraczający 6 miesięcy, chyba że przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego lub dwustronne umowy międzynarodowe o zabezpieczeniu społecznym stanowią inaczej.

3. Świadczenia rodzinne przysługują osobom, o których mowa w ust. 2, jeżeli zamieszkują na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej

przez okres zasiłkowy, w którym otrzymują świadczenia rodzinne, chyba że przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego lub dwustronne umowy międzynarodowe o zabezpieczeniu społecznym stanowią inaczej.

1. Uwagi ogólne

System świadczeń rodzinnych w Polsce jest podstawowym instrumentem polityki rodzinnej, rozumianej jako całość norm prawnych, działań i środków, które państwo kieruje na stworzenie odpowiednich warunków, sprzyjających powstaniu i funkcjonowaniu rodziny¹. Wszelkie działania państwa będą więc wyrazem dążenia do tego, aby wspierać rodzinę w realizowaniu wszystkich ważnych jej funkcji: prokreacyjnej, opiekuńczej, wychowawczej oraz edukacyjnej². Świadczenia rodzinne stanowią przy tym główny filar wsparcia rodziny. Nie każda rodzina może być jednak objęta przedmiotowym wsparciem, a jedynie taka, która znajduje się w trudnej sytuacji materialnej³.

Świadczenia rodzinne stanowią część polskiego systemu ubezpieczenia społecznego od czasów dwudziestolecia międzywojennego. Pierwszym istotnym aktem prawnym, ujednociającym pruskie i austriackie przepisy dotyczące ubezpieczeń społecznych, funkcjonujące na terenie Polski, była ustawa z 28.03.1933 r. o ubezpieczeniu społecznym⁴. Jak wskazuje Z. Szymański „ubezpieczenie społeczne okresu międzywojennego stało się punktem wyjścia dla jego rozwoju w PRL. W latach 1945–1955 objęto zakresem ubezpieczenia wszystkich pracowników. Tym samym

¹ Zob. A. Kubów, *Znaczenie świadczeń rodzinnych w kształtowaniu poziomu życia rodziny* [w:] *Polityka rodzinna w Polsce z perspektywy wybranych aspektów polityki społecznej i ekonomii. Doświadczenia innych państw europejskich*, red. A. Kubów, J. Szczepaniak-Sienniak, Wrocław 2014, s. 33.

² Zob. A. Durasiewicz, *Świadczenia rodzinne w Polsce, Niemczech i Wielkiej Brytanii – aspekt porównawczy* [w:] *Aktywna polityka społeczna z perspektywy Europy socjalnej*, red. K. Piątek, A. Karwacki, Toruń 2007, s. 414.

³ Por. G. Krawiec, *Nienależnie pobrane świadczenia rodzinne a dobro rodziny – kilka uwag na tle stosowania art. 30 ust. 2 pkt 4 ustawy o świadczeniach rodzinnych*, „Roczniki Administracji i Prawa” 2016/XVI (1), s. 213.

⁴ Dz.U. Nr 51, poz. 396 ze zm.

ubezpieczenie społeczne przestało być urządzeniem ograniczonym do zasięgu najsłabszych gospodarczo grup pracowniczych⁵. Zgodnie z art. 1 ust. 1 i 2 dekretu z 28.10.1947 r. o ubezpieczeniu rodzinnym⁶ utworzono osobę prawną prawa publicznego – Fundusz Zasiłków Rodzinnych, którego celem było wykonywanie ubezpieczenia rodzinnego. Była to pierwsza koordynacja systemu świadczeń rodzinnych ze świadczeniami innych rodzajów ubezpieczeń oraz wynagrodzeniami pracowniczymi⁷. Dekret o ubezpieczeniu rodzinnym został uchylony przez ustawę z 1.12.1994 r. o zasiłkach rodzinnych, pielęgnacyjnych i wychowawczych⁸. Ustawa początkowo regulowała przesłanki i zasady ustalenia uprawnień do zasiłku rodzinnego i pielęgnacyjnego, od 1999 r. – także zasiłku wychowawczego. Została uchylona przez aktualnie obowiązującą ustawę z 28.11.2003 r. o świadczeniach rodzinnych⁹.

Ustawa o świadczeniach rodzinnych stanowi część systemu zabezpieczenia społecznego i jest w całości aktem normatywnym służącym realizacji takich zasad konstytucyjnych, jak zasada sprawiedliwości społecznej, równości wobec prawa, solidarności społecznej, zapewnienia minimum bezpieczeństwa socjalnego oraz zabezpieczenia podstawowych warunków egzystencji osób pozostających bez pracy nie z własnej woli¹⁰. Zabezpieczenie społeczne jest uważane za „system urządzeń i świadczeń służących zaspokojeniu usprawiedliwionych potrzeb obywateli, którzy utracili zdolność do pracy lub doznali ograniczenia tej zdolności, albo zostali obciążeni nadmiernie kosztami utrzymania rodziny”¹¹. Posiadanie rodziny stanowi więc jedną ze szczególnych sytuacji, narażonych na

⁵ Z. Szymański, *Charakter prawny powszechnego systemu ubezpieczenia społecznego pracowników*, RPEiS 1967/29 (3), s. 52.

⁶ Dz.U. Nr 66, poz. 414 ze zm.

⁷ Z. Szymański, *Charakter prawny...*, s. 52.

⁸ Dz.U. z 1998 r. Nr 102, poz. 651 ze zm.

⁹ Por. komentarz do art. 72 u.ś.r.

¹⁰ Por. wyrok TK z 25.02.1997 r., K 21/95, OTK 1997/1, poz. 7; zob. również wyrok WSA w Bydgoszczy z 8.06.2020 r., II SA/Bd 145/20, CBOSA; wyrok WSA w Łodzi z 4.11.2020 r., II SA/Łd 315/20, CBOSA.

¹¹ Zob. postanowienie TK z 21.09.2004 r., SK 45/04, OTK-A 2004/8, poz. 87; por. M. Florczak-Wątor [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, red. P. Tuleja, Warszawa 2019, art. 67, nb 3.

Komentarz szczegółowo, ale bardzo praktycznie, omawia przepisy ustawy o świadczeniach rodzinnych. Każdy zainteresowany znajdzie tu kompleksową informację, jakie świadczenia przysługują, a także kto i kiedy ma do nich prawo, jaka jest ich wysokość, na jaki okres są przyznawane, kto je wypłaca, jak ich nie stracić i kiedy wygasają.

Autorzy przeanalizowali zarówno przepisy o charakterze materialnoprawnym, jak i procesowym, a także szeroko zaprezentowali orzecznictwo sądów administracyjnych związane z tytułowymi świadczeniami. Książka uwzględnia najnowsze zmiany, w tym dotyczącą wysokości świadczenia pielęgnacyjnego.

Komentarz jest przeznaczony dla praktyków, w szczególności dla pracowników organów administracji publicznej przyznających i weryfikujących należne świadczenia rodzinne (wójt, burmistrz, prezydent miasta) oraz sędziów sądów administracyjnych orzekających w sprawach z zakresu świadczeń rodzinnych, a także radców prawnych i adwokatów. Może być również użyteczny dla wszystkich osób zainteresowanych problematyką szeroko rozumianego prawa pomocy społecznej.

Piotr Rączka – doktor habilitowany nauk prawnych, profesor Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu; kierownik Katedry Prawa Administracyjnego WPiA UMK w Toruniu; radca prawny; w latach 1999–2010 członek Samorządowego Kolegium Odwoławczego w Toruniu; autor ponad 100 publikacji z zakresu prawa i procedury administracyjnej.

9788382239959 W01P01

ISBN 978-83-8223-995-9

9 788382 239959

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUWER.PL

WWW.PROFINFO.PL